

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

מה קרה באמת בשכם ? והיום ? עיון בפרשת השבוע על פי ה"הכתב והקבלה"

הזה כי לא שמעו להם אנשי העיר והיה ביום השני בערב וימצאו שמונה ילדים קטנים אשר לא מלו אותם כי החביאום אמותם מפני חמור ושכם בנו ומפני אנשי העיר : וישלחו עליהם שכס וחמור אביו להביאם לפניהם ולמולם וידלגו עליהם חדקם וששת אחיו בחרבותיהם ויבקשו להמיתם : ויבקשו להמית גם את שכס ואת חמור אביו ויבקשו להמית גם את דינה עמהם על הדבר הזה : ויאמרו אליהם מה המעשה הזה אשר עשיתם האין בבנות כל אחיכם הכנענים אשה כי תקחו לכם מבנות העברים אשר לא ידעתם תמול שלשום : ... ומה תשיבו ותענו בדבר הזה לאחיכם הכנענים כי יבאו מחר וישאלו אתכם בדבר הזה : וכי ישמעו כל יושבי הארץ וכל אחיכם בני חם את מעשיכם לאמר : בעבור אשה עבריה עשו שכס וחמור אביו וכל יושבי עירם את אשר לא ידעו ולא צוום אבותיהם עד עולם : אנה תנוסו ואנה הוליכו את חרפתכם כל הימים לפני יושבי ארץ כנען אחיכם : ועתה לא נוכל לעמוד בדבר הזה אשר עשיתם ולא נוכל לסבול ולשאת אה העוול הזה אשר לא צו אבותינו לנו : הנה אנחנו למחר והלכנו ואספנו את כל אחינו הכנענים היושבים בכל הארץ ובאנו כלנו יחד ונכה אתכם ואת כל אשר אתם בוטחים עליהם ולא נשאיר להם ולכם שריד : והיה כשמוע חמור ושכם בנו וכל אנשי העיר את דברי חדקם ואחיו ויפחדו ויראו מאד לנפשם מדבריהם וינחמו על כל אשר עשו : ועינו שכס וחמור אביו את חדקם אביהם ואחיו ויאמרו אליהם כל הדברים אשר דברתם אלינו נכונה היא : ... אך על כי ראינו כי לא היה לבם וחפצם לעשות דברינו על אודות בתם לקחתה לנו כי אם בדבר הזה : ונשמע בקולם ונעש את המעשה הזה אשר ראיתם עד אשר נמצא את מבוקשנו מהם : והיה כאשר נמצא את חפצנו אשר שאלנו מהם ושכנו עליהם ועשינו להם את הדבר אשר תאמרו אלינו : ועתה חכו נא והתמהמהו עד אשר ירפא בשרנו ונתחזק והלכנו עליהם יחדו ועשינו להם את אשר היה עם לבבינו ולבכם : ודינה בת יעקב שמעה את כל הדברים האלה ... ותמהר ותשלח נערה אחת מנערותיה ... אל יעקב אביה ואל אחיה לאמר ... כזה וכזה יעץ חדקם ואחיו עליכם וכזאת וכזאת השיבו להם חמור ושכם ואנשי עירם : והיה כשמוע יעקב ובניו את הדברים האלה וימלאו חמה וקצף עליהם ויחר אפם עליהם מאד : וישבעו שמעון ולוי ויאמרו חי יי אלהי כל הארץ כי כעת מחר לא ישאר בכל העיר שריד ופליט :

עם שם כעס, ברוב חכמה רוב כעס ויוסיף דעת יוסיף מכאוב כי כל ימיו מכאובים וכעס ענינו, כי שניהם התפעלות פנימיות למי שעניניו אינם הולכים מסודרים כחפצו ורצונו, ... וגדלה דאבון נפשם עליהם כי הם גרמו לעצמם הרעה הגדולה הזאת ... שהיו כואבים ומצטערים על נפשם בעשותם בידיהם דבר בלתי השתכלות על סכנת מות שייגיע להם, ... כי אנשי שכס היו מצטערים ומתחרטים על שהתרצו להמול, כי עייז יהיו שנואים בעיני העמים שבסביבותיהם על שעזבו דתם ויעמדו עליהם להרגם, כי אין לך שנאה גדולה יותר משנאת הדת, ... וכזה קרא לאנשי שכס, בתחלה שמעו לפתוויי שכס וחמור להמול מחמדת ממון מיהרו בקיום דבריו, ואחר שעברו עליהם שני ימים הראשונים מן המילה שהצטערו בהם מאד, ונתיישבה דעתם קצת ביום השלישי והעלו על דעתם, כי מזה יתילד להם רעות רבות וצרות משכניהם הסובבים אותם, בהודיע להם עזיבת דתם, לכן הצטערו מאד בנפשותם והיו להם מכאובי לב, מה זאת עשינו להיות שנואים לכל שכנינו, ושכר המקווה בהרווחת קניני בני יעקב הוא רחוק, והפסד נקמת שכנינו קרוב מאד, ... וכן סופר בספר הישר כי יראו מאחיהם הכנעניים פן יבאו עליהם למלחמה על אשר עזבו את דתם, לכן המתיקו סוד כי אחר שיתרפאו יאספו כולם על בני יעקב להורגם, ודינה שהיתה עדיין בבית שכס שמעה זאת והודיעה לאביה ולאחיה, ... וכאשר נודע הדבר לבני יעקב, כי מילתם לא היו לפי תנאם, להיות כמוהם בדת, ומה שעשו לא היו רק כתקות הרווחת הקנינים וגם שכעת מצטערים בנפשם ומכאיבים את לבם על מעשה המילה, ומה נקל להם בחברת שכניהם להרע לבני יעקב, לכן עשו מה שעשו, כי הבא להרגך השכם להרגו, ... ובזה אין מקום לקושית המפרשים, איך בני יעקב הצדיקים שפכו דם נקי חנם, כי לפי המבואר הכתוב עצמו מגלה לנו, שהם בעצמם גרמו להם הרעה הזאת, יען שהתחרטו והצטערו על שמלך, והסכימו לעמוד על בני יעקב להרגם, לכן השיבו גמולם על ראשם.

4. ספר הישר וישלח

והיה מספר כל זכר אשר היו בעיר אשר נמולו שש מאות וארבעים וחמשה איש והילדים מאתים ושבעים וששה : אך חרקם בן פרד אבי חמור וששת אחיו לא שמעו אל שכס ואל חמור אביו ולא מלו כי היה דבר בני יעקב נמאס בעיניהם : ויחר אפם מאד על הדבר

1. בראשית ל"ד, ט"ז-כ"ה

(ט"ז) אף בָּזָאת גָּאוֹת לְכֶם אִם תִּהְיוּ כְּמוֹנוּ לְהַמְלֹךְ לָכֶם כָּל יָכָר :
(ט"ח) וְנָתַנוּ אֶת בְּנֵיהֶינוּ לָכֶם וְאֶת בְּנֹתֵיכֶם נִקְחוּ לָנוּ וְיִשְׁבְּנוּ אִתְּכֶם וְהָיִינוּ לְעַם אֶזְוָד : ... (כב) אף בָּזָאת יֵאָדָו לָנוּ הָאֲנָשִׁים לְשִׁבְתָּ אִתָּנוּ לְהִיּוֹת לְעַם אֶזְוָד בְּהַמְלוֹךְ לָנוּ כָּל יָכָר כַּאֲשֶׁר הֵם גְּמֹלִים :
(כג) מִקְנֵיהֶם וּקְנֵינָם וְכָל בְּהֵמָתָם הִלּוּא לָנוּ הֵם אֵף גְּאוֹתָהּ לָהֶם וְיִשְׁבּוּ אִתָּנוּ : ... (כד) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹתָם כַּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׁמֻעֹן וְלוֹוִי אֲזוּי דִּינָה אִישׁ זָרְבּוּ וַיָּבֵאוּ עַל הָעִיר בְּטוֹחַ וַיַּהַרְגוּ כָּל יָכָר :

2. הכתב והקבלה בראשית ל"ד, ט"ז

אם תהיו כמנו להמול. מדלא אמרו בלשון קצר אם תמולו לכם כל זכר, יראה שאין המכוון מהם מעשה המילה לבדה כ"א גם התכלית העיקרי שעם המילה והוא שמירת המצות, עכ"פ שבע מצות בני נח שהיו מצווים עליהם וזהו אם תהיו כמונו, תסכימו להשתוות עמנו, כמו שאנו נזהרים בקיום מצות אלה ככה גם אתם תהיו נזהרים לשמרם, ... אבל שכס וחמור בדברם אל אנשי שכס לא הזכירו רק מעשה המילה לבד והעלימו את המצורה עם מעשה זו להיות כמוהם לגמרי בשאר דברים כי מחשבתם היו להשאיר ללכת אחרי הבלי אלילים ולא זו בלבד שבטלו את התנאי שהותנה עמהם, עוד הוסיפו להרע לעשות מעשה המילה רק לפנים, ולהיותו סבה להרוית קניניהם, כאמרם מקניהם וגו' ובוזה מצאו בני יעקב מקום להנקם מהם :

3. הכתב והקבלה בראשית ל"ד, כ"ה

ביום השלישי בהיותם כאבים. ... וכ"כ הר"ן שם בפר"א דמילה שסכנת יום שני גדול יותר מיום שלישי. ומלבד זה לפירושים שמגודל הכאב הכתוב מדבר, לשון המקרא חסר והיה ראוי לומר כואבים מאד. ועוד אם חבורת המילה היתה סבת כאבם היה לו לקרא להסב הדבור אל הכאב, ככאוב (ב' י"ג) כי גדל הכאב מאד, ולומר כאן כי גדל כאבם מאד, ומדלא הסב הכתוב לדבר על הכאב רק על האנשים הכואבים נ"ל שאין זה כאב חיצוני שבגופם מחבורת המילה, רק כאב פנימי שבנפש בענין יוסיף דעת יוסיף מכאוב דקהלת, שהוא צער פנימי על דברים הנעשים שלא לרצונו ודעתו, ... ולזה שם מכאוב נרדף